

Голові разової спеціалізованої вченої ради
PhD ДФ 26.281.02
Закладу вищої освіти «Міжнародний
науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая»
Костянтину МАШНЕНКОВУ

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему: «Інституційні механізми державної політики забезпечення
економічної безпеки України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку системи публічного управління в Україні характеризується глибокими структурними та функціональними трансформаціями, що зумовлені необхідністю зміцнення економічної безпеки як визначального чинника стабільності держави та стійкості національної економіки. В умовах повномасштабної воєнної агресії, масштабних руйнувань критичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зростання соціально-економічних ризиків проблема забезпечення економічної безпеки трансформується з макроекономічного показника у самостійну інтегровану сферу публічної політики.

Особливу значущість дослідженню Поповича Р. І. надає сучасний контекст воєнного стану та завдань післявоєнного відновлення України. У цих умовах економічна безпека тісно пов'язується з інституційною спроможністю держави, якістю публічного управління та здатністю органів влади оперативно реагувати на багатовимірні загрози: від фінансової нестабільності та інфляційного тиску до дефіциту людського капіталу й регіональних диспропорцій.

Актуальність теми підсилюється тим, що чинна практика реалізації державної політики в Україні часто має фрагментарний і реактивний характер, зосереджуючись на подоланні окремих кризових проявів без належної інтеграції у систему стратегічного планування. Потреба у теоретичному переосмисленні механізмів управління в епоху глобальних викликів та цифровізації, а також необхідність формування цілісної інституційної

архітектури, здатної забезпечити узгодження економічних і безпекових пріоритетів, роблять вибір теми дослідження надзвичайно своєчасним.

Додатковим чинником актуальності є наявність значних міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, подолання яких потребує нових методичних підходів та диференційованих інституційних механізмів, що враховують специфіку та ресурсний потенціал різних територій. Таким чином, дослідження Поповича Р. І., спрямоване на розроблення теоретико-методичних положень щодо вдосконалення інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки, має вагоме наукове та прикладне значення для зміцнення національної стійкості України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу Поповича Ростислава Ігоровича виконано на кафедрі менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» в межах реалізації взаємопов'язаних науково-дослідних тем. Дослідження є безпосередньою складовою тематичного плану наукової діяльності кафедри та кореспондує з такими темами:

«Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (номер державної реєстрації 0122U001115, термін виконання 02.2022–02.2027 рр.). У межах цієї НДР автором обґрунтовано значення інституційних чинників у формуванні публічної політики та розкрито вплив цифрових та інформаційно-аналітичних інструментів на підвищення якості управлінських рішень у системі забезпечення економічної безпеки.

«Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0118U001588, термін виконання 06.2018–12.2025 рр.). У контексті цієї теми здобувачем поглиблено розуміння економічної безпеки як динамічного процесу трансформації економічних і соціальних систем, що відбувається під впливом євроінтеграційних процесів та структурних зрушень у національній економіці.

Робота має виражений міждисциплінарний характер, інтегруючи наукові положення публічної політики, інституційної економіки та державного управління. Це дозволило забезпечити комплексний підхід до вивчення інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Достовірність отриманих аналітичних результатів та виконаних автором

розрахунків забезпечується належним рівнем обґрунтованості вхідних параметрів, використанням репрезентативних статистичних даних щодо стану економічної стійкості, фінансової системи та воєнно-економічних викликів в Україні, а також коректним оформленням посилань на офіційні джерела інформації. Комплексність та повнота емпіричної бази підтверджується відповідними статистичними матеріалами, систематизованими у формі таблиць та графіків, що відображають динаміку ВРП, інвестиційної активності, рівнів безробіття та інтегрального індексу економічної безпеки (EconSec) за період 2015–2024 рр..

Здобувачем продемонстровано високий рівень аналітичної компетентності, що відповідає вимогам до ступеня доктора філософії. У процесі дослідження автором доцільно використано:

діалектичний метод – для аналізу генезису категоріального апарату економічної безпеки та трансформації функцій публічного управління в умовах воєнного стану;

методи системного та структурно-функціонального аналізу – для вивчення нормативно-правової архітектоники забезпечення безпеки, розподілу повноважень між суб'єктами публічної влади та механізмів міжвідомчої координації;

методи економіко-математичного моделювання та кореляційно-регресійного аналізу – для розрахунку інтегральних показників EconSec, оцінювання внеску окремих чинників (інвестицій, доходів, безробіття) у формування рівня безпеки та побудови сценарних прогнозів розвитку до 2030 року;

компаративний аналіз та метод типологізації – для класифікації регіонів України за траєкторіями резильєнтності та рівнями економічної стійкості.

Окремої уваги заслуговує використання автором сучасного інструментарію мови програмування Python для автоматизації аналітичних процедур, а також засобів Graphviz, Gephi та ГІС-технологій для просторового аналізу та візуалізації мережових взаємозв'язків між суб'єктами політики безпеки.

Наукові результати дисертації обґрунтовані належним рівнем апробації та оприлюдненням у 13 наукових працях, серед яких 1 стаття у виданнях, проіндексованих у Scopus, 1 колективна монографія та 5 статей у фахових виданнях України категорії «Б». Системне використання актуальних джерел та опрацювання значного масиву законодавчих актів дозволяє зробити аргументований висновок про достовірність і прикладну значущість сформульованих у роботі положень.

Додатковим свідченням обґрунтованості результатів є їх практичне впровадження у діяльність Верховної Ради України (через аналітичну роботу народного депутата України Гривка С. Д.), Бучанської міської ради (при розробленні регіональної стратегії економічної безпеки), Дмитрівської сільської ради (щодо організації управління економічними ризиками), а також у навчальний процес МНТУ імені академіка Юрія Бугая, що підтверджується відповідними довідками та актами.

Структура та основні наукові результати дисертації. Структура та змістовне наповнення дисертації Поповича Р. І. свідчать про її цілісність, високий теоретичний рівень та системність наукового пошуку. Робота складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків та списку використаних джерел. Основні результати дослідження пройшли апробацію та висвітлені у 13 наукових працях, серед яких стаття у виданні, проіндексованому у наукометричній базі Scopus, колективна монографія та статті у провідних фахових виданнях України.

У першому розділі «Теоретичні основи функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки» здобувачем здійснено ґрунтовне переосмислення категорії «економічна безпека», яка тлумачиться не лише як стан захищеності, а як безперервний процес публічного управління в умовах невизначеності. Автором уточнено понятійно-категоріальний апарат та систематизовано чинники впливу на економічну стійкість через призму національних інтересів. Вагомим результатом розділу стало порівняльне дослідження вітчизняних та зарубіжних підходів (зокрема моделей BEST та ALICE), що дозволило адаптувати міжнародний досвід до специфіки воєнних і посткризових трансформацій в Україні.

Другий розділ «Сучасний стан інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України» присвячений діагностиці та інструментальному оцінюванню трансформаційних процесів у 2015–2024 рр.. Здобувачем сформовано інтегрований підхід до вимірювання безпеки, результатом якого став розрахунок інтегрального індексу EconSec для регіонів України. Використовуючи мову програмування Python та методи кореляційно-регресійного аналізу, автор здійснив типологізацію територій за траєкторіями резильєнтності. Це дало змогу виявити деструктивні чинники, такі як інституційна роз'єднаність та регіональна асиметрія, що стримують ефективність державної політики.

У третьому розділі «Інституційна трансформація державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах системних загрозах» обґрунтовано стратегічні пріоритети модернізації управління. Вперше

розроблено концептуальну модель інституційних механізмів, яка інтегрує нормативно-правові, організаційні та аналітичні компоненти в єдину багаторівневу архітектуру. Автором запропоновано перехід до моделі evidence-based governance на основі цифрових платформ та алгоритмів прогнозування. Результатом розділу стало моделювання сценарних траєкторій розвитку (інерційної, стабілізаційної та трансформаційної) до 2030 року, що забезпечує проактивність у прийнятті управлінських рішень.

Викладені аргументи свідчать, що дисертаційне дослідження Поповича Р. І. є актуальним, відзначається науковою новизною та характеризується високим рівнем самостійності наукового пошуку.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації. Ознайомлення зі змістом проведеного дослідження дало змогу виокремити низку пунктів наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, з-поміж яких найбільший науковий інтерес становлять такі.

Вперше обгрунтовано концептуальну модель інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як багаторівневої, відкритої та цілісної системи, що базується на інтеграції нормативно-правових, організаційно-управлінських, інституційних та аналітико-інформаційних компонентів; сформовано концептуальне бачення інституційних механізмів як системи, у межах якої інструменти публічного управління не лише доповнюють традиційні підходи, а й трансформують саму логіку функціонування управління в умовах підвищеної невизначеності та воєнних викликів.

Удосконалено теоретичні засади осмислення економічної безпеки як об'єкта державної політики, що дозволило обгрунтувати перехід від статичного макроекономічного до інституційно-управлінського підходу, де безпека інтерпретується як безперервний процес функціонування інституційних механізмів; методичні підходи до ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці, які ґрунтуються на поєднанні інституційних, структурних, макроекономічних і безпекових чинників у межах єдиного аналітико-управлінського контуру; наукове розуміння інституційних механізмів через їх системне осмислення як сукупності формалізованих інститутів, управлінських повноважень та функціональних взаємозв'язків суб'єктів публічного управління; нормативно-правову архітектоніку державної політики, що базується на структурно-функціональному аналізі законодавства, дозволяючи виявити нормативні неузгодженості та інституційні прогалини в умовах гібридних загроз; науково-методичні підходи до оцінювання інституційної спроможності органів публічної влади, що

базуються на інтеграції показників організаційної готовності та координаційної узгодженості дій суб'єктів управління; методичний інструментарій оцінювання ефективності функціонування механізмів, який передбачає застосування системи критеріїв результативності та адаптивності з урахуванням нестабільності економічного середовища.

Дістали подальшого розвитку наукові підходи до використання інформаційно-аналітичних і цифрових інструментів, що розглядаються як інтегрований управлінський ресурс для підтримки процесів моніторингу та прийняття рішень на основі даних; практичні рекомендації щодо вдосконалення інституційних механізмів, орієнтовані на посилення міжвідомчої координації та адаптацію системи публічного управління до умов воєнних загроз і структурних трансформацій.

Усі ці результати мають високий ступінь новизни, внутрішньої логіки та практичної релевантності. Практична цінність результатів дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Поповича Р. І., є ґрунтовно обґрунтованими та доведеними до рівня практичного впровадження. Зокрема: результати дослідження використані в аналітичній роботі Апарату Верховної Ради України для аналізу функціонування системи економічної безпеки держави з урахуванням взаємозв'язку фінансової, енергетичної та соціальної складових; пропозиції здобувача впроваджені у діяльність Бучанської міської ради при розробленні регіональної стратегії економічної безпеки громади та вдосконаленні механізмів контролю в умовах нестабільності; напрацювання автора знайшли застосування у діяльності Дмитрівської сільської ради для організації управління економічними ризиками та посилення координації суб'єктів місцевого управління; теоретичні положення дисертації інтегровано в освітній процес МНТУ імені академіка Юрія Бугая при викладанні дисциплін «Управління сталим розвитком», «Антикорупційна політика» та «Національна безпека».

Практична цінність результатів дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Поповича Р. І., є належним чином обґрунтованими, відповідають поставленим завданням і доведені до рівня практичного використання. Практична значущість отриманих результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність органів місцевого самоврядування, використанням на загальнодержавному рівні та в освітньому процесі.

Зокрема, розроблені автором науково-практичні результати впроваджено в діяльність Бучанської міської територіальної громади, які стали основою для розроблення підходів до формування регіональної стратегії економічної

безпеки громади, спрямованої на вдосконалення інституційних механізмів реалізації та контролю державної політики в умовах сучасних соціально-економічних і безпекових викликів (довідка від 13.12.2025 р. № 12.1-09/7682).

Окремі результати дослідження застосовано в діяльності Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області, зокрема при формуванні стратегічних орієнтирів економічної безпеки, організації управління економічними ризиками та посиленні координації між суб'єктами місцевого управління (довідка від 02.11.2025 р. № 03-16-429/1).

Крім того, результати дисертаційного дослідження використано в аналітичній роботі Апарату Верховної Ради України. Напрацювання здобувача застосовані для аналізу концептуальних засад і практичних аспектів функціонування системи економічної безпеки держави з урахуванням взаємозв'язку фінансової, соціальної, демографічної, інноваційної та енергетичної складових (довідка від 27.11.2025 р. № 110/9/10-2025/273904).

Теоретичні положення дисертації інтегровано в освітній процес Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая при викладанні дисциплін «Управління сталим розвитком», «Антикорупційна політика», «Національна безпека» (акт впровадження від 28.11.2025 р. № 02/0237-А).

Отже, результати дисертаційного дослідження мають високий рівень практичної цінності, підтверджений їх реальним впровадженням у діяльність органів публічної влади та закладу вищої освіти.

Аналіз публікацій за темою дисертаційного дослідження. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження Поповича Ростислава Ігоровича повно висвітлено в 13 наукових працях, загальним обсягом 10,6 д.а., з яких особисто автору належить 6,7 д.а.

Зокрема, результати дослідження представлено в одній статті у періодичному науковому виданні, проіндексованому в міжнародній наукометричній базі даних Scopus, що свідчить про високий науковий рівень дослідження та його визнання на міжнародному рівні. Також автором опубліковано розділ у колективній монографії та 5 статей у наукових фахових виданнях України, що забезпечує належну повноту викладу основних наукових результатів.

Апробаційний характер роботи підтверджується участю здобувача у науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковано 6 праць у матеріалах конференцій та інших виданнях. Опубліковані праці всебічно та системно відображають результати проведених досліджень, відповідають вимогам наукової етики та чинному законодавству щодо

присудження ступеня доктора філософії. Дисертація є оригінальною роботою, виконаною здобувачем самостійно.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи Поповича Ростислава Ігоровича свідчить, що зміст анотації повною мірою відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, ключові ідеї, особистий внесок здобувача та сформульовані висновки. Анотація роботи дає цілісне уявлення про проведене дослідження щодо інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах сучасних викликів та структурних трансформацій.

Основні наукові положення дисертації, задекларовані автором, містять чітко визначені елементи наукової новизни, рівень яких належно визначено та підкріплено результатами, опублікованими у 13 наукових працях, серед яких статті у виданнях, проіндексованих у Scopus, та фахових виданнях України. Структура дисертації, яка включає вступ, три змістовні розділи, висновки та додатки, а також її обсяг повністю відповідають встановленим вимогам чинного «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44).

Цілісність викладу матеріалу в анотації підтверджує, що вона є стислим, але вичерпним відображенням архітекtonіки всього дисертаційного дослідження. Структура та зміст роботи логічно підпорядковані досягненню поставленої мети та вирішенню наукових завдань, що свідчить про високу якість підготовки рукопису.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікації. Результати проведеного аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій Поповича Ростислава Ігоровича за обраною темою дослідження підтверджують достатню повноту висвітлення ключових наукових положень, а також свідчать про дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності під час підготовки дисертації.

У тексті роботи наявні коректні та належним чином оформлені посилання на використані наукові джерела, нормативно-правові акти й інформаційно-аналітичні матеріали, що забезпечує правомірність використання результатів попередніх досліджень і відповідає сучасним вимогам наукової етики. Здобувачем чітко зазначено, що дисертація містить результати власних досліджень, а використання ідей та текстів інших авторів супроводжується посиланнями на відповідні джерела. У наукових працях, опублікованих у

співавторстві, автором використано лише ті положення, які є результатом його особистої наукової праці.

Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження у дисертаційній роботі не виявлено. Усі цитування та бібліографічні посилання (список використаних джерел налічує 276 найменувань) оформлено відповідно до чинного законодавства у сфері авторського права та принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому дисертаційне дослідження Поповича Р. І. здійснено на високому науковому та теоретичному рівні. Варто відзначити ґрунтовність науково-теоретичного обґрунтування та переконливість аналітичних і методичних положень щодо вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України. Проте, деякі положення дисертаційного дослідження мають дискусійний характер, що пов'язано з авторським баченням окремих аспектів досліджуваної проблематики. З метою подальшого розвитку наукової дискусії вважаємо за доцільне висловити такі зауваження та рекомендації:

1. У третьому розділі автор обґрунтовує функціонально-структурну модель інституційних механізмів (підрозділ 3.3, рис. 3.6), яка передбачає інтеграцію нормативно-правових, організаційних та цифрово-аналітичних компонентів у єдину систему. Проте, на наш погляд, дисертант недостатньо уваги приділив аналізу практичних аспектів синхронізації цих компонентів у регіонах із «деградаційною траєкторією» розвитку (зокрема Херсонська та Кіровоградська області), де інтегральний індекс EconSec є найнижчим – від 0,115 до 0,205 (табл. 2.15). Для таких територій одночасна імплементація моделі може бути критично складною через брак кадрового потенціалу, тому доцільно було б визначити етапність впровадження механізмів саме для таких регіонів.

2. Підхід до формування інституційно-аналітичного механізму на основі використання мови програмування Python та ГІС-технологій (підпункт 3.2) представлено як ключову умову підвищення ефективності реалізації державної політики. Водночас, автор недостатньо акцентує увагу на безпекових викликах, пов'язаних із оперуванням такими даними в умовах воєнного стану. Впровадження інтегрованої цифрової рамки управління вимагає поглибленого аналізу механізмів кіберзахисту верифікованої інформації, особливо враховуючи критичну вразливість інфраструктури, зазначену автором у підрозділі 2.3.

3. Запропонована матриця резильєнтності регіонів (підрозділ 2.2, рис. 2.5) та типологія за структурою формування індексу EconSec (рис. 3.5) є

вагомим внеском у моніторинг безпеки. Проте окремі результати цього аналізу виглядають дещо статичними. Для посилення практичної значущості доцільно було б запропонувати конкретні «інституційні містки» (наприклад, спеціальні фінансові інструменти чи стабілізаційні резерви), які дозволили б регіонам із зони підвищеного ризику швидше перейти до групи стійкості, враховуючи високу залежність від зовнішнього фінансування, що перевищує 40% (табл. 2.16).

4. У роботі пропонуються авторські терміни «інституційна архітектура забезпечення економічної безпеки» та «інституційне середовище економічної безпеки» (підрозділи 1.2, 1.3, 3.1). Однак, їх визначення є дещо абстрактними та потребують чіткішого розмежування від суміжного поняття «антикризове управління», яке часто використовується автором при описі моделі кризового реагування у 2022–2023 рр. (табл. 2.5). Це дозволило б уникнути термінологічної плутанини при розробці нормативно-правових рекомендацій.

5. Алгоритм імплементації моделі базується на нормативно-інституційному та організаційному блоках (підрозділ 3.3). Проте, автор недостатньо уваги приділяє проблемі «інституційного опору» та критичного дефіциту людського капіталу, який у ключових секторах (промисловість, логістика) сягає 35-42% (підрозділ 2.3). Оскільки успіх трансформації безпосередньо залежить від мотивації та компетенцій публічних службовців, доцільно було б включити до роботи аналіз механізмів подолання кадрового голоду в умовах воєнної мобілізації.

Однак, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження та не применшують аналітичних компетенцій дисертанта, наукової новизни й практичної цінності отриманих результатів. Дисертація Поповича Р. І. є завершеною науковою працею, яка відповідає всім вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Загальний висновок. Проведене вивчення та всебічний аналіз рукопису дисертаційної роботи Поповича Ростислава Ігоровича дає змогу зробити аргументований висновок про те, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значущістю вона є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати. У сукупності ці результати вирішують важливе наукове завдання – теоретичне обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Дисертаційна робота характеризується логічною структурою, високим рівнем наукової новини та належною обґрунтованістю сформульованих висновків. Практична значущість отриманих результатів підтверджується їх широкою апробацією у 13 наукових працях (зокрема у статті, проіндексованій у базах Scopus, та колективній монографії), а також реальним впровадженням у діяльність Верховної Ради України (Народний депутат України Сергій Гривко), органів місцевого самоврядування (Бучанської міської та Дмитрівської сільської рад) та в освітній процес Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая.

Зазначене вище дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, Наказ МОН України від 31.05.2019 р. № 759), а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами та доповненнями). Автор дисертації, Попович Ростислав Ігорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент
професор кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового Інституту державного управління
та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

 Тетяна ЗАПОРОЖЕЦЬ

